

fos, en algunes parts, una formació secundària treta de *nespla* o *nespler* per una dissimilació, o de *nesprera*, que fàcilment podria formar-se de *nesplera* per una assimilació. Interessa observar que a Vinaròs hom diu *nesprera* l'arbre (BDLC XII, 284) i el fruit *nesple* segons *AlcM*. —³ Notem amb aquest motiu que en l'esmentat document de Traver (n. 2) figura a més la forma *ñesploner* com a nom de l'arbre. —⁴ *Nespra* és usual al Camp de Tarr. (BDC VI, 47), a les Borges d'Urgell (Arqués, BDLC VI, 72), *nyespra* a Lluçena (BDLC XII, 295), i JCoromines (1936) va sentir *nespra* a Bellmunt del Priorat, mentre *AlcM* la localitza a Calaceit, Falset, i a més a Lleida, Urgell, Sort, Tremp, Olot, Solsona, i amb φ fonemàtica a Arles, Cotlliure, Ribesaltes, Oleta. En el País Val. *AlcM* dóna *nespla* a Sueca, i amb *ny-* a València, Morvedre, Morella, Cintoortres, Borriana; *nespra* a Pego, al sud; Giner March dóna a base d'informes d'EValor *nyespra* de la Foia de Castalla, i *AlcM* a Benidorm; JCoromines (1963) la registra a Alcalà de Jovada (zona de Dénia) i en altres pobles de la Marina. MGadea, que era d'Alcoi, va usar *nyespra* en *Terra del Xè* I, 316; Escrig, de Llíria, considerava *nyespla* com a forma normal. —⁵ El DECH IV, 229b55, cita *niespos* a través de G. de Diego de la zona de Reinosa. —⁶ Veg. A. Martínez, *L'oncle Canyís* (València 1973), p. 154. —⁷ A la zona d'Enguera-Canal de Navarrés viuen *nespro*, *ñispro*, i també *ispro*, i als pobles de Quesa i Bicorp *bi^hperero*. —⁸ Citem de F. de B. Moll en *Homen.* a *Elias Serra Ràfols*, p. 44. —⁹ *AlcM* la localitza a Rupit, i JCoromines la va sentir a Alaró (Mall.), 1963. —¹⁰ Notem, a més, que JCoromines va recollir el 1962, com a topònim menor, *Les Nespreres* a Benidoleig (zona de Dénia); *nesprera* es diu a Vinaròs (BDLC XII, 284). —¹¹ A la zona d'Enguera-Canal de Navarrés són corrents *nisperero*, *ñis-*, *nisperero* i *nispererero*; als pobles de Quesa i Bicorp hom diu *bi^hperero*. —¹² *AlcM* dóna *nespró* a Gandesa i Tortosa, *nesproner* a Tortosa; en un ex. que cita de les *Poesies populars gandesanes* de J. Serres (Gandesa 1917), es distingeixen *nespres* i *nesprons*; per a la localització de les formes d'aquest fruit, veg. *AlcM*. —¹³ Basat en gran part en un article de Graur (*Rom.* LIII, 200-1) i Svennung, *Wortst. zu den späilät. Oribasiusrezensionem*, 102. —¹⁴ Per a aquest tipus de dissimilació, JCoromines crida l'atenció sobre *MILVUS* > *NILVUS* en relació amb el cast. *neblí* (DECH IV, 220b45); i notem també el fr. *nappe* < *MAPPA*. —¹⁵ *DAut.* (s. v. *nispero*) cita de la traducció de Plini d'Huerta (1628), lib. 15, cap. 20: «Los *Nisperos* y *Servas* se pueden con justa razón contar entre géneros de peras». —¹⁶ En castellà és normal la conservació de la vocal posttònica en tals combinacions d'oclusives i les líquides, però notem la forma *niéspla* en l'Arcipreste de Talavera (Steiger, *Corbacho*, BRAE X, 166). —¹⁷ Cf. les formes documentades en Abenbeclarix 1106: *nyesporo* i *nesporo* (citades pel DECH IV, 229b16). —¹⁸ *MESPIRA* en CGL III, 412.5, i *MESPERA* id. 373.44. —¹⁹

Sobre aquesta forma, veg. Michelena, *Fon. Hist. Vasca*, p. 259. —²⁰ Notem els topònims a la zona gascona: *Mesplède* (Arthez), *Mesplàtere*, que és una masia en el commune de Loubieng (*Mesplètere* 1540, -*pletre* 1568); *Mesplès*, baronia que comprenia part de les cinc comunes entorn d'Oloron i Eskiula erigida el 1633 amb el nom de la família, però aquest devia venir d'un nom de lloc de la regió; *Mispiracoïts*, un poblet en el commune de Mugerre; veg. P. Raymond, *Dict. Top. de B. Pyr.* —²¹ Un exemple d'aquesta forma en *Rom.* LIII, 567. —²² Aquesta PH s'explica com el mateix hiperurbanisme que fou causa de les PH errònies de *SULPHUR*, *GOLPHUS* (DECH IV, 230a25).

NET, -A, 'sense taca o brutícia', 'pur', igual que l'antic *nèdeu*, -*ea*, però amb tractament diferent, prové del ll. *nĭtrĭvus* 'clar, resplendent', 'pur, nítid'. □ 1.ª doc.: *net* mitjan S. XIII, Guillem de Cervera, 892b; *nèdeu* S. XIII.

En català el resultat normal dels adjectius en -ĭvus, -ĭda, ha estat *zeu*, *zea*, pel desenvolupament regular de la -ð(o) en -u: *nĭtrĭvu* *nèded* > *nèdeu* f. *nèdea* (i així també els antics *còbeu* *cūrĭdu*, *règeu* *rĭgĭdu*, *sūtzeu* *sūcĭdu* etc.); per la mateixa via s'havia format l'oc. ant. *nede* (f. *nèdesa*) passant per l'etapa de *nedeð* > *nede* (com *PEDE* *peð* > *pe*).¹ Però quan la vocal posttònica -i- es trobava entre dues dentals com en *nĭtrĭdu*, la síncope d'aquesta vocal també solia produir-se, i d'allí ha resultat *net* en cat. i oc. i a més en fr. (on, emperò, el caràcter general de la síncope no ha deixat una forma paral·lela al cat. *nèdeu*, oc. *nede*).² El cast. dialectal *nĭdio* *nĭtrĭvu* suposa la caiguda de la -i- en una època ben antiga. Durant els segles XIII-XIV la forma *nèdeu* i els seus derivats són més freqüents que *net* i els seus derivats, però aquest s'imposa des de la fi del S. XIV.³

Heus ací la documentació de *net*: després de G. de Cervera el trobem en Muntaner, qui en el seu famós *Sermó* en vers, escrit en l'hibrid llenguatge provençal-català, usa *net* en el sentit translàtic de 'de manera deguda, perfecta' (*Cròn.*, ed. Col. Pop. Barc. VIII, 11.8). Es podria sospitar que en aquests dos texts *net* fos usat com a un provençalisme, però tanmateix no hi ha cap dubte que existia en la llengua, al costat de *nèdeu*, car el trobem bastant sovint en el seu sentit bàsic de 'no brut, sense taca' en les *Ordinacions* de Pere III (1344). Allí s'ordena que els escuders encarregats de tallar les viandes tinguin «coltells *nets* e ben taylants» (p. 33), i el sobrecoc igualment deu tenir «tovayloles belles e *netes*» (p. 36), i els dos ajudadors del sastre han de raspallar les vestedures del rei «en alcun *loch net* e secret» (p. 86); encara en un altre passatge hom parla de «tovayloles entires e *netes*» (p. 95). Després, en una ordinació de 1387 es declara que els tintorers han de deixar els draps tenyits «bell e *net* de roya e de pastellada» (*CoDoACA* VIII, 273).

En el *Somni* de BMetge (escrit el 1399 a l'època en què ja minva l'ús de *nèdeu*), trobem *net* en diverses accepcions tan materials com morals: «--- aiga clara